Europese Stichting tot verbetering van de levens- en arbeidsomstandigheden

Representativiteit van de Europese socialepartnerorganisaties: de voedings- en drankensector

Samenvatting

Inleiding

Met deze studie wordt beoogd de nodige informatie te verstrekken om de sectorale dialoog in de voedings- en drankensector te stimuleren. Het doel van de reeks representativiteitsstudies van de EIRO, uitgevoerd op verzoek van de Europese Commissie, is de representatieve socialepartnerorganisaties vast te stellen die krachtens het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU) moeten worden geraadpleegd. De studie identificeert de relevante nationale socialepartnerorganisaties in de voedings- en drankensector via een top-downbenadering (door een lijst op te stellen van de leden van de Europese aangesloten organisaties) en een bottom-upbenadering via de nationale correspondenten van de Europese waarnemingspost voor arbeidsverhoudingen (EIRO).

De doeltreffendheid van de Europese sociale dialoog hangt af van de representativiteit van de relevante nationale actoren in de sector: alleen organisaties die voldoende representatief zijn, kunnen partij zijn bij de Europese sociale dialoog.

Een nationale organisatie wordt als een relevante sectorgerelateerde belangenorganisatie beschouwd, indien zij aan de volgende criteria voldoet:

a) het werkgebied van de organisatie is gerelateerd aan de sector;

b) de organisatie is regelmatig betrokken bij sectorgerelateerde collectieve onderhandelingen en/of is aangesloten bij een relevante Europese belangenorganisatie.

Een Europese organisatie wordt als een relevante sectorgerelateerde belangenorganisatie beschouwd, indien zij op de lijst van de Commissie staat van belangenorganisaties die krachtens artikel 154 VWEU namens de sector moeten worden geraadpleegd en/of deelneemt aan de sectorgerelateerde Europese sociale dialoog en/of heeft verzocht om haar krachtens artikel 154 VWEU te raadplegen.

Definitie van de sector

Voor de doeleinden van deze studie wordt de voedings- en drankensector gedefinieerd op basis van de statistische nomenclatuur van de economische activiteiten in de Europese Unie (NACE) (Rev. 2), die ervoor moet zorgen dat de bevindingen tussen de lidstaten onderling kunnen worden vergeleken. Meer bepaald wordt deze sector afgebakend door NACE-codes C10 (vervaardiging van voedingsmiddelen) en C11 (vervaardiging van dranken).

Economische achtergrond

Kenmerken van de werkgelegenheid
Volgens Eurostat-cijfers stelde de sector in 2010 meer dan 4 739 900 mensen in de EU-27 tewerk, waarbij de vervaardiging van voedingsmiddelen goed was voor meer dan 90 % van de sector. De werkgelegenheid in de sector vertegenwoordigt slechts 2 % van de totale werkgelegenheid in de EU-27, terwijl sectoractiviteiten 2 % van het totale BBP van de EU-27 uitmaken. Mannen maken meer dan 58 % van de tewerkgestelde personen in beide subsectoren uit, terwijl er meer vrouwen zijn tewerkgesteld in de subsector vervaardiging van voedingsmiddelen (43 %) dan in de subsector vervaardiging van dranken (29 %); en beide percentages zijn lager dan het gemiddelde aandeel van vrouwen in de totale arbeidsparticipatie in de EU-27 (45,5 %). Er zijn niet veel gevallen van anders dan in loondienst verrichte werkzaamheid of leerlingplaatsen in deze sector, uitgezonderd in Duitsland, Griekenland en Italië , met een aandeel van meer dan 20 %.

De voedings- en drankensector bestaat uit ongeveer 310 000 bedrijven die op plaatselijk en regionaal niveau opereren, maar ook in de wereldmarkt. Het gros van de producten wordt aangeboden door kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's/mkb) en mondiale ondernemingen. De kleine en middelgrote ondernemingen genereren ongeveer 48,5 % van de totale omzet en 63 % van de totale werkgelegenheid en de grote ondernemingen genereren 51,5 % van de omzet en 37 % van de werkgelegenheid, hoewel zij slechts 0,9 % van de ondernemingen vertegenwoordigen.

Recente ontwikkelingen
De financiële crisis heeft enig effect gehad op de voedings- en drankensector, hoewel niet zo significant als in andere sectoren. De werkgelegenheid begon in het derde kwartaal van 2008 te dalen en volgde een negatieve trend tot 2010, toen er weer een stijging merkbaar was.

De grootste druk en noodzaak om tot veranderingen te komen ondervindt de sector van de mondialisering. De toegenomen internationale handel en grensoverschrijdende mobiliteit van kapitaalinvesteringen hebben geleid tot wezenlijke veranderingen in markten en handelspatronen. Tegelijkertijd heeft de liberalisering van de handel, met een stijging van de welvaart in opkomende economieën, gezorgd voor nieuwe afzetmogelijkheden en nieuwe concurrentiebronnen. De huidige uitdagingen voor de sector zijn onder meer zorgen van de consument over prijzen, voedselveiligheid en gezondheid, alsook de lage arbeidsproductiviteit en de ontoereikende ontwikkeling op het gebied van onderzoek en innovatie.

Belangenbehartiging op nationaal niveau

Vakbonden
Het aantal actieve vakbondsleden verschilt zeer, variërend van meer dan 1,5 miljoen leden (in het geval van UNITE in het Verenigd Koninkrijk) tot slechts enkele tientallen leden van POMYN in Griekenland. Deze aanzienlijke variatie weerspiegelt veeleer verschillen in de grootte van de economie en de breedte van het ledenbereik dan in het vermogen om leden aan te trekken.

Alle 27 landen tellen ten minste één sectorgerelateerde vakbond. In totaal werden er 96 sectorgerelateerde vakbonden geïdentificeerd die voldoen aan de criteria om in de representativiteitsstudie te worden opgenomen, wat duidt op een pluralistisch systeem. Zes van de landen hebben slechts één sectorgerelateerde vakbond, vijf landen hebben er twee en drie landen drie. Dertien van de landen tellen vier of meer sectorgerelateerde vakbonden, waaruit dus een gefragmenteerd landschap blijkt.

Werkgeversorganisaties
In totaal werden er 115 sectorgerelateerde werkgeversorganisaties geïdentificeerd in 24 landen. Drie landen (Cyprus, Litouwen en Malta) hebben geen sectorgerelateerde werkgeversorganisatie. In 9 van de 24 landen met werkgeversorganisaties is ten minste een deel van de organisaties op de lijst geen partij bij collectieve onderhandelingen. Over het algemeen kunnen bedrijfsbelangen- of handelsorganisaties ook andere belangen behartigen dan die welke gerelateerd zijn aan arbeidsverhoudingen en dit is het geval in de voedings- en drankensector.

In 9 van de 24 landen waarvoor informatie over sectorgerelateerde organisaties wordt verstrekt, is slechts één organisatie geïdentificeerd, terwijl 9 landen van de 24 (37,5 %) vier of meer organisaties tellen. De pluralistische opzet overheerst dus zowel bij de werkgeversorganisaties – hoewel in grotere mate – als bij de vakbonden.

Collectieve onderhandelingen
Wat de dekking van de collectieve onderhandelingen in de sector betreft: 10 van de 21 landen met beschikbare gegevens hebben een dekkingsgraad van ten minste 50 %. Bovendien hebben negen van deze tien landen een dekkingsgraad van 80 % of meer. Hieruit blijkt dat de dekking van de collectieve onderhandelingen zeer gepolariseerd is in Europese landen. Er is in dit verband een patroon zichtbaar, waarbij de Scandinavische landen, België, Oostenrijk en Spanje en de recentere lidstaten Slovenië en Roemenië de hoogste dekkingsgraden vertonen en Portugal, het Verenigd Koninkrijk en de meeste andere recentere lidstaten tamelijk lage dekkingsgraden vertonen.

Belangenbehartiging op Europees niveau

De organisaties in de voedings- en drankensector op de lijst van de Europese Commissie van socialepartnerorganisaties die krachtens artikel 154 VWEU moeten worden geraadpleegd, zijn de EFFAT (European Federation of Food, Agriculture and Tourism Trade unions), die werknemers vertegenwoordigt, en FOODDRINKEUROPE, die werkgevers vertegenwoordigt.

De EFFAT heeft 54 direct aangesloten leden in 25 lidstaten, waarvan er 39 deelnemen aan sectorale collectieve onderhandelingen. Vermeldenswaardig is dat in Polen en Portugal de meeste betrokken vakbonden niet bij een Europese organisatie zijn aangesloten. FOODDRINKEUROPE heeft 24 direct aangesloten leden in 22 lidstaten, waarvan er tien deelnemen aan sectorale collectieve onderhandelingen. Aangezien slechts 21 % van de werkgeversorganisaties bij FOODDRINKEUROPE is aangesloten, is een aanzienlijk aantal sectorgerelateerde werkgeversorganisaties in de EU niet aangesloten bij FOODDRINKEUROPE.

Conclusies

Uit de top-down- en bottom-upanalyses van de voedings- en drankensector in de EU-27 komt naar voren dat de EFFAT (voor de werknemers) en FOODDRINKEUROPE (voor de werkgevers) als de belangrijkste EU-brede vertegenwoordigers van werkgevers en werknemers in de sector moeten worden beschouwd.

Aanvullende informatie

Het verslag *Representativeness of the European social partner organisations: Food and drink sector* (Representativiteit van de Europese socialepartnerorganisaties: de voedings- en drankensector) is te vinden op de website
http://www.eurofound.europa.eu/eiro/studies/tn1207014s/index.htm

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Camilla Galli da Bino, voorlichter, via gdb@eurofound.europa.eu